

בדין לכם בד' המינים שנקנו בקנין דרבנן

א. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ל עמוד ב

לא צריכא, בהושענא דאוונכרי גופייהו. - וליקנייה בשינוי מעשה! - קא סבר: לולב אין צריך אגד. ואם תמצי לומר לולב צריך אגד - שינוי החוזר לברייתו הוא, ושינוי החוזר לברייתו לא שמה שינוי.

ב. תוספות מסכת סוכה דף ל עמוד ב ד"ה שינוי החוזר

שינוי החוזר לברייתו לא שמה שינוי - ואף על גב דקני מדרבנן כדאיתא בריש הגוזל קמא (ב"ק דף צג:) בגזל עצים משופין כגון נסרים ועשאן כלים כיון דמדאורייתא לא קני לא נפיק הכא ומיהו מההיא סבתא (לקמן דף לא.) משמע גבי סוכה דנפיק אף על גב דלא קני אלא מטעם מריש אלא יש לתרץ התם משום תקנת השבים והכא באגודת לולב בעלמא לא שייך תקנת השבים דנקיל להתיר אגודו.

ג. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב

/מתני'./ הגוזל עצים ועשאן כלים, צמר ועשאן בגדים - משלם כשעת הגזלה וכו' גמ'. אמרי: עצים ועשאן כלים - אין, שיפן - לא, צמר ועשאן בגדים - אין, ליבנן - לא; ורמינהי: גזל עצים ושיפן, אבנים וסיתתן, צמר וליבנן, פשתן ונקוה - משלם כשעת הגזלה! אמר אביי: תנא דידן קתני שינוי דרבנן דהדרא, וכל שכן שינוי דאורייתא, עצים ועשאן כלים - בעצים משופין, ומאי נינהו? נסרים, דשינוי דהדר לברייתא הוא, דאי בעי משליף להו, צמר ועשאן בגדים - בצמר טווי, דשינוי דהדר לברייתא הוא, דאי בעי סתר ליה, וכל שכן שינוי דאורייתא; ותנא ברא, שינוי דאורייתא קתני, ושינוי דרבנן לא קתני.

ד. רש"י מסכת בבא קמא דף צג עמוד ב ד"ה וכ"ש שינוי

וכ"ש שינוי דאורייתא - כלומר להכי נקט כלים לאשמועינן דהני עצים דקתני בנסרים משופים עסקינן ועשאן תיבות וקתדראות דהוי שינוי קל שחוזר לברייתו דאי בעי משליף ומנתק הנסרים זו מזו והרי הן נסרים כבתחילה ואפי' הכי קני וכ"ש עצים ושיפן דהוי שינוי גמור ומדאורייתא קני כדאמר במרובה (לעיל/ בבא קמא/ דף סו) שינוי קונה כתיבא ותנינא והשיב את הגזלה מה תלמוד לומר אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמי בעלמא בעי לשלומי.

ה. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לא עמוד א

תנו רבנן: סוכה גזולה, והמסכך ברשות הרבים. רבי אליעזר פוסל, וחכמים מכשירין. אמר רב נחמן: מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציא מסוכתו. ורבי אליעזר לטעמיה, דאמר: אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו. אי קרקע נגזלת - סוכה גזולה היא, ואי נמי קרקע אינה נגזלת - סוכה שאולה היא. ורבנן לטעמייהו, דאמרי: אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו. וקרקע אינה נגזלת, וסוכה שאולה היא. וכו' ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, וכו' אמר רבינא: האי כשורא דמטלטלתא דגזולה, עבדי ליה רבנן תקנתא משום תקנת מריש. - פשיטא, מאי שנא מעצים? - מהו דתימא: עצים שכיחי, אבל האי לא שכיחא, אימא לא - קא משמע לן.

ו. תוספות הרא"ש מסכת סוכה דף ל עמוד ב

שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי, ואף על גב דקני מדרבנן כדאיתא בריש הגוזל קמא גזל עצים משופין ועשאן כלים אף על גב דחוזר לברייתו קני מדרבנן, כיון דמדאורייתא לא קני לא נפיק ביה. ומיהו מההיא אתתא לקמן משמע גבי סוכה דנפיק אף על גב דלא קני אלא מטעם תקנת מריש, וי"ל דשאני התם משום תקנת השבים עשאוהו כאילו הוא שלו, והכא באגודת לולב בעלמא לא שייך תקנת שבים דבקל יכול להתיר אגדו.

ז. תוספות רבינו פרץ מסכת סוכה דף ל עמוד ב

שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי. ואף על גב דקנו מדרבנן כדאמ' בריש הגוזל קמא [ב"ק צ"ג ע"ב] בגזל עצים משופין כגון נסרים ועשאן כלים, וי"ל דהתם קני משום תקנת השבים, והכא בלולב לא שייך תקנת השבים לפי שנקל להתיר אגודו.

ח. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כו עמוד א

מתני'. נכסים שיש להם אחריות - נקנין בכסף ובשטר ובחזקה, שאין להם אחריות - אין נקנין אלא במשיכה. נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות - בכסף, ובשטר, ובחזקה, וזוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהן.

גמ' וכו' נכסים שאין להם אחריות. מנהני מילי? אמר חזקיה, דאמר קרא: ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה.

ט. תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף כו עמוד א

אמר קרא ויתן להם אביהם מתנות רבות וגו'. נראה דקנין אגב אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא דהא בפ"ק דב"ק דא"ר נחמן הלכה אין גובין מן העבדים ומייתי ראייה מהא דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלים נקנים עם הקרקע ואינן ניקנין עם העבדים וכולה שמעתתא דהתם לענין מילי דרבנן דבמילי דאורייתא קיי"ל בכל דוכתא דעבדים הוקשו לקרקעות, ונ"ל דנפקא מינה דאם קידש האשה במטלטלי אגב מקרקעי והחזיקה במקרקעי לא הוה אלא קידושי דרבנן.

יא. רא"ש מסכת בבא קמא פרק ז סימן ב

וביאוש בגזלה פליגי רבה ורב יוסף. רבה סבירא ליה דקונה אלא דמספקא ליה אי דאורייתא אי דרבנן. ורב יוסף סבר דאף מדרבנן לא קני וקיימא לן כרבה וקני יאוש לחומרא בעורות של (בעל) גנב ואם קידש אשה בגזילה אחר יאוש צריכה גט. דרבה סבר דלכל הפחות קני מדרבנן אבל מדאורייתא קיימא לן דיאוש לא קני כעולא וכרב נחמן וכרב ששת וכרבי יוחנן (דף סז א).

יב. בית יוסף אבן העזר סימן כח

וכתב רבינו ירוחם (נכ"ב ח"א קפא ע"ג) דלמ"ד מקודשת היינו מדרבנן כיון דמעמד שלשתן תקנתא דרבנן היא עכ"ל ואינו מוכרח דהא איכא למימר דכיון דתקינן רבנן נקנו לה המעות וכיון שנקנו לה ה"ל כאילו נתן לה כסף והויה מקודשת דאורייתא.

יג. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד ב

אמר רבי זירא: לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא. מאי טעמא? דינוקא מקנא - קני, אקנויי - לא מקני, ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו.

יד. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח הלכה י

אין אדם יוצא ביום טוב ראשון של חג בלולבו של חבירו שישאלנו ממנו עד שיתננו לו במתנה, נתנו לו על מנת להחזירו הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, ואם לא החזירו לא יצא שנמצא כגזול, ואין נותנין אותו לקטן שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו חוזר, ואחד הלולב ואחד כל מין ומין מארבעת מינין שבו אם היה אחד מהן שאול אין יוצאין בו ביום טוב ראשון.

טו. ר"ן (על הרי"ף) מסכת סוכה דף כב עמוד ב

גרסי' בגמ' א"ר זירא לא לקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא מ"ט ינוקא מיקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו פירוש בתינוק שלא הגיע לעונת הפעוטות דזוכה לעצמו ואינו מזכה לאחרים דאי בשהגיע לעונת הפעוטות כבן ו' או כבן ז' אקנויי נמי מקני דהא ק"ל הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ומסקינן נמי בפ' הניזקין (דף נט א) דמתנתו מתנה.

טז. חדושי הריטב"א מסכת סוכה דף מז עמוד ב

מיהו ודאי ליתא לדרכי זירא אלא בקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות כגון שנותנין לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו שזוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים, שאפילו לדברי האומר דזכותא דקטן מדרבנן היא כשדעת אחרת מקנה אותו מה שאין כן במציאה שאין לו בה זכיה אפילו מדרבנן כדתנן (גיטין נ"ט ב') מציאת חרש שוטה וקטן יש בהם גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור מדבריהם וכדפרישנא בדוכתא, מ"מ זכיה דרבנן זכיה גמורה היא דהפקר בית דין הפקר וכיון דלא ידע לאקנויי נמצא הלא יוצא בלולב שאינו שלו אף לדין תורה, אבל אם הגיע לעונת הפעוטות אף הקנאתו הקנאה כתקנתא דרבנן משום כדי חייו כדאיתא במסכת גיטין, וכשם שקונה מדבריהם חוזר ומקנה מדבריהם שמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין, והוא שאין לו אפטרופוס שאם יש לו אפטרופוס אין הקנאתו הקנאה כדאיתא במסכת כתובות (ע' א') בהדיא, וקטן שיש לו אב שסמוך עליו דינו כמי שיש לו אפטרופוס לדעת מקצת חכמים כמו שכתבנו שם בס"ד.

יז. שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרנח סעיף ו

לא יתנו ביום ראשון לקטן, קודם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר; ויש מי שאומר שאם הגיע לעונת הפעוטות, מותר; ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי.

יח. ר"ן (על הרי"ף) מסכת קידושין דף ז עמוד ב

גרסי' בגמ' [י"ט א] אמר רבא אמר רב נחמן אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קדושין וכו' וא"ת והיכי מציא זכיא ליה והא אמר שמואל בפרק התקבל (דף סד ב) דקטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים ורבא גופיה אמר התם [דף סה א] דג' מדות בקטן ולית בהו אלא זוכה לעצמו בלחוד ואי איכא שום קטן שזוכה לאחרים הוה מיייתי ליה ואמר ארבע מדות בקטן י"ל דקטן ודאי אינו זוכה לאחרים והכא נמי אייה לדידה היא דזכיא אלא דאב נמי זכי ממילא דכיון דכל שבח נעורים לאביה כל מה שהיא זוכה

הרי היא של אב ומיהו כי אמרינן דקטן אית ליה זכיה מדאורייתא לנפשיה ה"מ כי איכא דעת אחרת מקנה אבל במציאה וכיוצא בה לא דהא תנן [גיטין דף נט ב] מציאת חש"ו יש בהן גזל [משום דרכי שלום]:

יט. שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן כח סעיף א

המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס, אם נתייאשו הבעלים, ונודע שקנה אותו דבר ביאוש, הרי זו מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת. הגה: קדשה בגזל או גניבת עובדי כוכבים, הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק מכח קידוש השם (מהרי"ו סי' קל"ח). קדשה בגזל אחר יאוש לבד, מקודשת מדרבנן (רבינו ירוחם).

כ. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עד עמוד א

אמר רב פפי משמיה דרבא: האי סיטומתא קניא. למאי הלכתא? - רב חביבא אמר: למקניא ממש, רבנן אמרי: לקבולי עליה מי שפרע. והלכתא: לקבולי עליה מי שפרע. ובאתרא דנהיגו למקני ממש - קנו.

כא. רש"י מסכת בבא מציעא דף עד עמוד א

סיטומתא - חותם שרושמין החנונים על החביות של יין, שלוקחין הרבה ביחד ומניחין אותו באוצר הבעלים, ומוליכין אותו אחת אחת למכור לחנות, ורושמין אותם לדעת שכל הרשומות נמכרות. **ובאתרא נו' למיקני** - שרגילין לרשום, על מנת שבדבר זה תהא קנויה לו - כאלו משך קני.

כב. רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה א

המקח אינו נקנה בדברים, ואפילו העידו עליהם עדים, כיצד, בית זה אני מוכר לך, יין זה אני מוכר לך, עבד זה אני מוכר לך, ופסקו הדמים ורצה הלוקח ואמר קניתי, ורצה המוכר ואמר מכרתי, ואמרו לעדים הוו עלינו עדים שמכר זה ושלקח זה, הרי זה אינו כלום וכאילו לא היו ביניהם דברים מעולם, וכן בנותן מתנה ומקבלה.

כג. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לו עמוד ב

דאמר ר' יצחק: מנין שהפקר ב"ד היה הפקר? שנאמר: וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. רבי אליעזר אמר, מהכא: אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וגו', וכי מה ענין ראשים אצל אבות? לומר לך, מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו.

כד. חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף לו עמוד ב

ומינה שמעי' דכח ב"ד יפה להפקיר ממון מזה ולזכותו לזה אפי' קודם שבא לידו, וכן מוכח מקרא דאלה הנחלות אשר נחלו דמה אבות מנחילין ואומרים שדה פלוני לפלוני וזכה בו מיד ואף קודם שבא לידו אף ראשים מנחילין לכל מי שירצו ואומרים ממון ראובן יהא לשמעון וזוכה בו שמעון מעתה.

כה. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף כ עמוד א

אמר רב חסדא: יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא. אמר לי רבא: מאי טעמא? אילימא משום דכתיב וכתב, והכא אייה קא כתבה ליה, ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן!

איהי כתבה ליה - נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (ב"ב דף קסח) משום תקנת עגונות. **אקנויי אקנו ליה רבנן** - ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד היה הפקר.

כו. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קלא עמוד א ד"ה אלא תנאי

אלא תנאי בית דין שאני - דאלים תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לדבר שלא בא לעולם והכא נמי אלים תנאי ב"ד ואף על גב דאמרי רבנן דלשון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אתיא מתניתין.

כח. עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ק עמוד א

וכל היכא דאמרינן הפקר בית דין הפקר בעל הנכסים איבד זכותו על ידי הפקר בית דין, והרי הן כדבר שאינו שלו ויש רשות לחברו להחזיק בו ברשות בית דין, אבל אינו זוכה בו בדבור בית דין עד שיחזיק.

כט. רא"ש מסכת גיטין פרק ד סימן יג

ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ואתקינן רבנן דמשמטא אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמר וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו רבי אלעזר אומר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו.

ל. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף מה עמוד ב

היה עומד בגורן ואין בידו מעות, אומר לחבירו: הרי פירות הללו נתונים לך במתנה, וחוזר ואומר: הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית. טעמא: דאין בידו מעות, הא אם יש בידו מעות - ליקני להו לאידך במשיכה, ופריק. דהכי עדיף דהוה ליה נכרי. ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין - ניקנו ליה מעות להיאך אגב סודר, ולפרוק! - דלית ליה סודר. ונקנינהו נהליה אגב קרקע! - דלית ליה קרקע. - והא עומד בגורן קתני! - בגורן שאינו שלו. - ואיכפל תנא לאשמועינן גברא ערטילאי, דלית ליה ולא כלום! - אלא לאו שמע מינה: אין מטבע נקנה בחליפין, שמע מינה.

לא. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה ו

וכן יש לדיין תמיד להפקיר ממון שיש לו בעלים ומאבד ונותן כפי מה שיראה לגדור פרצות הדת ולחזק הבדק או לקנוס אלם זה והרי הוא אומר בעזרא וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו מכאן שהפקר בית דין הפקר.

לב. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נט עמוד א

מתני'. חרש רומז ונרמז, ובן בתירא אומר: קופץ ונקפץ במטלטלין. הפעוטות - מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין.

גמ' וכו' הפעוטות - מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. ועד כמה? מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה: כבר שית, כבר שב. רב כהנא אמר: כבר שב, כבר תמני. במתניתא תנא: כבר תשע, כבר עשר. ולא פליגי, כל חד וחד לפי חורפיה. וטעמא מאי? א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן: משום כדי חייו.

אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן העובד כוכבים והכותי ששקלו אין מקבלין מידן.

לד. ר' עובדיה מברטנורא מסכת שקלים פרק א משנה ה

מקבלין מידם. ובתנאי שימסרום לצבור לגמרי, כי היכי דלא להוי קרבן צבור קרב משל יחיד:

לה. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מג עמוד ב

תניא: המפקיר את שדהו - כל שלשה ימים יכול לחזור בו, מכאן ואילך אין יכול לחזור בו; אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד, לשבת אחת, לחדש אחד, לשנה אחת, לשבוע אחת, עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר - יכול לחזור בו, משזכה בה בין הוא בין אחר - אין יכול לחזור בו; רישא רבנן, סיפא ר' יוסי! אמר עולא: סיפא נמי רבנן היא. אי הכי, אמאי עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו? שאני שנה ושבוע, דלא שכיחי. ר"ל אמר: מדסיפא ר' יוסי, רישא נמי ר' יוסי, ורישא היינו טעמא, דלא לישתכח תורת הפקר.

לו. הר"ן מסכת נדרים דף מד עמוד ב

ופרכי' אבל דאורייתא לא הוי הפקר ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור - אמכאן ואילך אין יכול לחזור בו פריך דקאמר דנהי דמדינא לרבי יוסי יכול לחזור בו ולא הוי הפקר תקון רבנן דליהוי הפקר ובודאי שחייבוהו במעשר כיון דמדאורייתא לא הוי הפקר דנהי שהיו יכולים לפטור משום דהפקר ב"ד היה הפקר אפילו הכי לא באו חכמים להקל ולפטור מן המעשר מה שהוא חייב בו מן התורה וכיון שכן איכא למיחש דלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור וכו'.

לז. משנה מסכת פאה פרק ה משנה א

גדיש שלא לוקט תחתיו כל הנוגע בארץ הרי הוא של עניים הרוח שפזרה את העמרים אומדים אותה כמה לקט היא ראויה לעשות ונותן לעניים רשב"ג אומר נותן לעניים בכדי נפילה:

לח. תלמוד ירושלמי מסכת פאה פרק ה הלכה א

רבי אימי בשם ר"ש בן לקיש דב"ש הוא דבש"א הפקר לעניים הפקר וכב"ה עניים מעשרים ואוכלים א"ל ר' יוסי שמענו שהוא פטור מן המעשרות ד"ה משום קנס שהפקר ב"ד הפקר דכתי' [עזרא י ח] וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו.

לט. תלמוד בבלי מסכת נדה דף מו עמוד ב

גופא, הקדיש ואכלו אחרים, רב כהנא אמר: אין לוקין, רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו: לוקין. במאי קמיפלגי? מר סבר מופלא סמוך לאיש - דאורייתא, ומר סבר מופלא סמוך לאיש - מדרבנן.

מ. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נה עמוד א

ועל המריש הגזול שבנאו. תנו רבנן: גזל מריש ובנאו בבירה, ב"ש אומרים: מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו, וב"ה אומרים: אין לו אלא דמי מריש בלבד, משום תקנת השבין.

מא. רש"י מסכת גיטין דף נה עמוד א ד"ה מפני תקנת

מפני תקנת השבים - שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה.

